

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS

PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2025. gada 2. septembrī

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Jānis Neimanis un Jautrīte Briede,

kolēģijas sēdē izskatījusi [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 153/2025),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt Civilprocesa likuma 1. panta pirmo daļu (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. panta pirmajam teikumam un attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju par spēkā neesošu no [datums].

2. Apstrīdētā norma noteic, ka katrai fiziskajai un juridiskajai personai ir tiesības uz savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību tiesā.

3. Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmā daļa noteic, ka konstitucionālo sūdzību var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka tai Satversmē ietvertās

pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt šā panta sestās daļas 1. punkts prasa minēto uzskatu pamatot.

Personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja, pirmkārt, personai Satversmē ir ietvertas konkrētas pamattiesības un, otrkārt, tieši apstrīdētā norma personai aizskar šīs Satversmē ietvertās pamattiesības. Aizskārums izpaužas kā tiesību normas tiešas vai ar tās piemērošanas aktu radītas nelabvēlīgas tiesiskas sekas attiecībā uz personas pamattiesībām (sk. *Satversmes tiesas 2024. gada 24. janvāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2023-36-03 5. punktu*). Personas pamattiesību aizskārums parasti pastāv, ja tiesību norma, kuru persona uzskata par neatbilstošu augstāka juridiska spēka normām, tai ir piemērota. Tomēr pamattiesību aizskārums var tikt konstatēts arī gadījumos, kad apstrīdētā norma personai nav piemērota, bet pastāv tāds apstākļu kopums, kas ļauj Satversmes tiesai pārliecināties par aizskāruma esību (sk. *Satversmes tiesas 2013. gada 10. maija sprieduma lietā Nr. 2012-16-01 21.1. punktu*).

3.1. No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā vēršās tiesā ar vairākām prasībām, citstarp lūdzot piedzīt zaudējumus un atzīt, ka darījums nav draudzības pirkums. Ar Rīgas pilsētas tiesas spriedumu noraidīta prasība par zaudējumu piedziņu, kā arī izbeigta tiesvedība pārējā prasījuma daļā, secinot, ka tā izskatīšana nav pakļauta tiesai. Izskatot Pieteikuma iesniedzēja apelācijas sūdzību, Latgales apgabaltiesa apmierināja prasību par zaudējumu piedziņu, bet izbeidza tiesvedību prasības daļā, ar kuru lūgts atzīt, ka pirkuma līgums nav draudzības pirkums, secinot, ka Pieteikuma iesniedzējam nav prasības tiesības. Vienlaikus, atsaucoties uz Civilprocesa likuma 1. panta pirmo daļu, tiesa atzina, ka Pieteikuma iesniedzējs savas aizskartās tiesības uz izpirkuma tiesību aizsardzību jau ir īstenojis, ceļot tiesā atsevišķu prasību par izpirkuma tiesību atzīšanu. Savukārt Senāta rīcības sēdes lēmumā, ar kuru atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar Pieteikuma iesniedzēja kasācijas sūdzību, citstarp atzīts, ka draudzības pirkuma gadījumā izpirkuma tiesība izpircējam nedod tiesības gūt labumu no šāda darījuma, jo viņa tiesība ir uz izpērkamo īpašumu, bet nevis uz pirkuma cenu. Tādējādi, ja nekustamais īpašums pārdots lētāk par tā vērtību, lai

nodrošinātu, ka ieguvējam tiek samaksāta tā īstā cena, tiesas pienākums ir pārbaudīt īpašuma patieso vērtību darījuma slēgšanas brīdī. Minētais noskaidrojams, izskatot civillietu par Pieteikuma iesniedzēja prasību atzīt īpašuma tiesības uz izpirkuma tiesību pamata (sk. *Senāta [datums] rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. [..]*).

3.2. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, jo tā neparedz personai tiesības tiesā celt negatīvo atzīšanas prasību.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka atbilstoši Satversmes 92. panta pirmajam teikumam gan personas tiesību, gan tās likumisko interešu aizsardzības labad ir nodrošināma pieeja tiesai. Gadījumā, kad personas tiesības vēl nav aizskartas, atbilstoši Satversmes 92. panta pirmajam teikumam persona ir tiesīga aizsargāt savas likumiskās intereses, vēršoties tiesā ar prasību sniegt saistošu apstiprinājumu konkrētu, personas tiesisko stāvokli ietekmējošu tiesisko attiecību pastāvēšanai vai nepastāvēšanai, kā arī to saturam. Savukārt gadījumā, kad personas tiesības jau ir aizskartas, tā ir tiesīga aizsargāt savas tiesības un no tām izrietošās likumiskās intereses, izmantojot citus tai pieejamos tiesību aizsardzības līdzekļus (sk. *Satversmes tiesas 2020. gada 30. decembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2020-08-01 12.1. punktu*). Tādējādi apstrīdētā norma neliedz personai tiesības savu likumisko interešu aizsardzības nolūkā vērsties tiesā ar prasību par tiesisko attiecību pastāvēšanas vai nepastāvēšanas atzīšanu.

No pieteikumam pievienotajiem materiāliem nav konstatējams, ka Pieteikuma iesniedzējam konkrētajā civillietā, pamatojoties uz apstrīdēto normu, tika liegta iespēja aizsargāt viņa likumisko interesi tiesā. Tieši pretēji, tiesa ir norādījusi uz citiem pieejamiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, ko Pieteikuma iesniedzējs var izmantot savu tiesību un likumisko interešu aizsardzībai. Turklāt pieteikumā norādītie argumenti par Pieteikuma iesniedzēja pamattiesību aizskārumu un apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam pēc būtības attiecas nevis uz apstrīdēto normu, bet gan uz tās interpretāciju un piemērošanu konkrētajā civillietā. Tomēr tas, kā tiesa piemērojusi tiesību normas, nevar būt par pamatu lietas ierosināšanai Satversmes tiesā, jo tās

kompetencē neietilpst tiesību normu piemērošanas kontrole (sk., *piemēram, Satversmes tiesas 2025. gada 19. februāra sprieduma lietā 2022-01-01 19.4. punktu*).

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (ieteikums Nr. 153/2025).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Irēna Kucina